

редица обществени и политически дейци, кръгове и сили се опитват да включат в орбитата си своята дейност и влияние и проблемите и дилемите на етническите групи и общности в страната, в това число и на циганския етнос. Този факт вече навежда на мисълта, че формираната и функциониращата тогава обществено-политическа и културно-просветна действителност вероятно е провокирала, а в някаква форма и степен е и инжектирала отделни ромски лидери и среди да поемат пътя на своя организиран обществено-политически и културно-просветен живот.

В досегашните си изследвания не можах да открия доказателства неромски лица, среди и сили да инспирират и да ръководят (открито или дискретно) началните организирани форми на обществено-политически и културно-просветни изяви сред нашите цигани. Нещо повече. Внимателният анализ на програмните цели и задачи на първите ромски организирани изяви в страната разкриват две особености, които говорят в полза на техния автономен характер. Става дума за това, че тези изяви, първо, са с тясно ромски претенции, цели и задачи, и, второ, че имат силно ограничен периметър на действие. Разбира се, това не означава, че те са свободни от подтикващото влияние на обществено-политическия и културно-просветния живот в страната като цяло, в това число и на отделни лица, среди и сили (какъвто е вече споменатият случай с д-р Марко Марков).

По-другояче стои въпросът за ромските организирани форми на обществено-политическа и културно-просветна дейност в периода между двете световни войни. В редица отношения тук имаме единно действие на извънромски и ромски мотиви и инициативи, като е доста трудно да се отмери тяхното съотношение, за да се дава приоритетност на едните или другите. В случая по-важното за отбелязване е, че като цяло и в този период в ромските организирани форми на обществено-политическа и културно-просветна дейност определящо място заемат пак строго ромските претенции и очаквания. И то в посочения вече ограничен (предимно културно-битов) периметър на формулиране и реализиране.

Тоест, и в периода между двете световни войни политизирането на ромите не е достигнало оная степен на зрялост и